

Глона Палагута

Уманський державний педагогічний університет

(Умань, Україна)

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ

Зміна соціально-економічної формації, перехід до ринкових відносин, інтеграція в європейське та світове товариство, побудова демократичного суспільства в Україні передбачають орієнтування на активізацію кожної людини, зокрема її самореалізацію в матеріальній та духовній сферах суспільного життя. В таких умовах рішучого значення набуває інтелектуальний потенціал, творче начало людини та її комунікативна компетентність у найширшому розумінні. Цей факт достатньою мірою усвідомлений психологами та педагогами, тому одним із завдань професійного становлення молодого вчителя повинна стати актуалізація свідомого оволодіння професійною діяльністю, активізація педагогічної самоорганізації, розширення меж саморозвитку і самоздійснення, включення у процес професійного самовдосконалення.

Розвиток мотиваційної сфери педагога є однією з центральних проблем педагогічної науки, справою суспільної значущості і є однією з найбільш складних та найменш розглянутих проблем. Практично немає спеціальних досліджень в котрих би простежувався взаємозв'язок мотивів вибору педагогічної професії та мотивації педагогічної діяльності.

Формування мотиваційної сфери передбачає виховання у майбутніх вчителів професійних ідеалів, ціннісних орієнтацій, педагогічної спрямованості. Мотиваційна сфера професійного становлення складається з багатьох показників, які постійно змінюються і взаємодіють один з одним. Мотиви професійного становлення вчителя – це його спрямованість на різні сторони педагогічної діяльності. Вітчизняні та зарубіжні вчені (Божович Л.І.,

Воробйова Т.О., Кузьміна Н.В., Леонтьєв О.М., Павлютенков Е.М., Хмелюк Р. І. та ін.) довели, що мотивація як рушійна сила людської поведінки посідає провідне місце у структурі особистості і є одним із тих понять, що використовуються для пояснення динаміки і характеру діяльності. Саме за допомогою мотивації формуються в особистості ставлення до себе, діяльності, людей, пізнання, середовища. Мотиви супроводжують людину, активізуючи її потреби і бажання. Мотивація визначає реалізацію потенційних можливостей особистості, розвиток фахівця в професійному відношенні, форми прояву і міру його творчої активності [1, с. 15].

На думку А. К. Маркової, професійна мотивація – це те, заради чого людина здійснює професійне мислення, вкладає свої професійні здібності, силу і енергію, професійна мотивація виконує в професійній діяльності різні функції, а в її структуру входять покликання до професії, професійні наміри, професійні потреби, а також професійні очікування, установки, інтереси та ставлення до праці [2, с. 55].

Професіоналізм майбутнього фахівця може бути обумовлений різними мотивами (підвищення ефективності навчально- виховного процесу; намагання привернути до себе увагу, здобути визнання), справжню суть яких буває нелегко зрозуміти, оскільки з часом вони можуть змінюватись.

Мотиваційна готовність, сприйнятливість до педагогічних нововведень є важливою якістю фахівця освітньої сфери, оскільки мотивація забезпечує ефективну діяльність і саморозкриття особистості молодого вчителя.

Поділ мотивів на ведучі (домінантні) і ситуативні (мотиви-стимули), зовнішні та внутрішні дозволяє з великою частковою ймовірністю припускати, що як для майбутніх учителів, так і для працюючих вчителів їх діяльність протікає як ланцюг ситуацій, одна з котрих виступає як цілеспрямоване тяжіння. Мета діяльності та мотив тут співпадають. Інші ситуації сприймаються як цілеспрямований примус, коли мета і мотив не співпадають. До мети педагогічної діяльності вчитель у цьому випадку може ставитися байдуже і навіть негативно [3, с. 52-54].

До соціально цінних мотивів педагогічної діяльності відноситься почуття професійного і громадського обов'язку, відповідальності за виховання дітей, чесне та доброзичливе виконання професійних функцій, задоволення від спілкування з дітьми; усвідомленні високої місії учителя; любов до дітей та інше. Нічим не можуть бути виправдані егоїстичні, корисні мотиви педагогічної діяльності, котрі «тримають» вчителя у школі: зарплата, продовжена відпустка, можливість отримати квартиру чи інше.

Часто провідним мотивом професійної діяльності є пізнавальний інтерес. Пізнавальні інтереси майбутнього педагога, орієнтованого на професіоналізм власної професійної діяльності, концентруються навколо потреби у науковому розумінні різноманітних аспектів особистісної орієнтації освіти; на осмислення власного досвіду, ступеня ефективності педагогічної діяльності, формування своєї позиції щодо змін у сфері освіти; використання нових знань у власній практичній діяльності.

Мотивація особистості фахівця обумовлена його професійними інтересами, ціннісними орієнтаціями, ідеалами. Вона виявляється як у всій його професійній життєдіяльності, так і в окремих освітніх ситуаціях, виявляє його сприйняття зовнішніх подій і логіку поведінки.

Позитивну мотивацію майбутнього фахівця до діяльності засвідчує задоволення таких його особистісних і професійних потреб, як створення і застосування нового, підвищення професійної майстерності, подолання професійних труднощів. Тому готовність до роботи вважають важливим мотивом особистісного і професійного самоствердження. Показниками готовності до професійної діяльності є пізнавальний інтерес до предмету й об'єкту роботи та особистісно-значущий смисл у її перетворенні.

Процес діяльності за рівнем активності визначається ставленням до об'єкта як до завдання чи мети діяльності. Необхідна умова для формування готовності – активне, позитивне ставлення до діяльності. Від того, чи буде це ставлення позитивним або негативним, короткочасним, випадковим або стабільним, значно залежить ефективність діяльності, міра активності

особистості, з якою та буде прагнути одержати позитивні результати у своїй праці.

Одним із найважливіших механізмів формування готовності до професійної діяльності є цілепокладання. Мета виражає усвідомлене передбачення майбутнього результату дій. Шляхом усвідомлення потреб, мотивів цієї діяльності, майбутній педагог приходить до розуміння, що задовольнити ці потреби можна тільки досягнувши мети. Потреба виявляється в мотивах, які стають формою прояву потреби. Усвідомлюючи потреби і мотиви, молодий учитель виробляє визначену модель майбутніх дій.

Мотивація у професійному становленні молодого вчителя включає в себе професійні установки, інтереси, прагнення займатися обраною роботою. Її основою є професійна спрямованість (особисте прагнення майбутнього фахівця застосовувати свої знання в обраній професійній сфері), в якій виражається позитивне ставлення до професії, нахил та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку.

Отже, мотивація є важливим компонентом професійного становлення молодого вчителя, тому що впливає на створення необхідних відносин, настанов, досвіду особистості, професійно значущих якостей, досконалості в діяльності, майстерності, що забезпечують педагогу свідоме здійснення діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Береза Л. – Адаптація і мотиваційна сфера особистості як чинники професійної діяльності педагогічних працівників, журнал Управління школою. 2007 № 35, с. 15
2. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Знание, 2006. – 308 с.
3. Кондрашова Л. В. Морально – психологічна готовність до вчительської діяльності / Л. В. Кондрашова. – К. : Вища школа, 2007. – С. 52- 54